

พัฒนาการเงินหยวนและการชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้า

การใช้เงินหยวนชำระเงินเพื่อการค้าในยุคแรกเริ่ม

จีนเริ่มต้นให้มีการชำระเงินเพื่อการค้าด้วยเงินสกุลหยวน (เหรินหมินปี้ หรือ Ren min bi : RMB) กับกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกัน เช่น เวียดนาม มองโกเลีย ลาว พม่า เนปาล รัสเซีย คีร์กีซสถาน เกาหลีเหนือ และคาซัคสถาน ตั้งแต่ต้นศตวรรษ 90 โดยลงนามในข้อตกลงเพื่อหักบัญชีในเงินสกุลท้องถิ่นเพื่อชำระเงินในการค้าชายแดนระหว่างกัน แต่ไม่อนุญาตให้มีการโอนชำระเงินสกุลหยวนกับประเทศที่ไม่มีพรมแดนติดกับจีน นอกจากนี้การค้าชายแดนส่วนใหญ่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้การค้ากับประเทศที่ไม่มีพรมแดนติดกับจีนไม่สามารถชำระเงินผ่านสถาบันการเงินได้ ส่วนใหญ่เป็นการชำระค่าสินค้าผ่านตลาดหรือตัวแทนนอกระบบ สำหรับพัฒนาการการใช้เงินหยวนในประเทศจีน มีดังต่อไปนี้

1 ธันวาคม 2491 ธนาคารประชาชนจีน (People's Bank of China : PBC) หรือธนาคารกลางของจีน นำเงินสกุลใหม่ของจีน “เหรินหมินปี้” (หยวน) ออกใช้เป็นครั้งแรกที่มณฑลเหอเป่ย์

ช่วงปี 2496 - 2515 ประเทศจีนดำเนินแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบเดียวกับสหภาพโซเวียต โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินหยวนกับดอลลาร์ สรอ. ในอัตราคงที่ ที่ 2.42 หยวนต่อดอลลาร์ สรอ. เพื่อรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนนี้ รัฐบาลจีนจึงมีความเข้มงวดในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศกับบริษัทและบุคคลทั่วไปมาก

ปี 2513 จีนดำเนินการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ระบบตลาด กำหนดให้มีการใช้เงินหยวนเฉพาะในประเทศจีน และกำหนดให้ชาวต่างชาติใช้ Foreign Exchange Certificate (FEC)

ปี 2523 Bank of China ก่อตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ผู้ที่จำเป็นต้องใช้เงินตราต่างประเทศสามารถถือครองเงินตราต่างประเทศและแลกเปลี่ยนเงินได้

ปี 2524 จีนกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนตามตะกร้าเงิน โดยวิธีการเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

1 มกราคม 2528 ทางการเงินกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนที่ 2.7963 หยวน/ ดอลลาร์ สรอ.

17 พฤศจิกายน 2533 ทางการเงินประกาศลดค่าเงินหยวนจาก 4.7221 หยวน/ดอลลาร์ สรอ. เหลือ 5.2221 หยวน/ ดอลลาร์ สรอ. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจมหภาค

1 มกราคม 2537 ทางการเงินยกเลิก Foreign Exchange Certificate (FEC) และใช้อัตราแลกเปลี่ยนอัตราเดียว โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ 8.70 หยวน/ ดอลลาร์ สรอ. โดยมีศูนย์กลางแลกเปลี่ยนที่นครเซี่ยงไฮ้ และนาระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวมาใช้ นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ให้กู้ยืมระหว่างธนาคารได้และธุรกิจสามารถถือเงินตราต่างประเทศหรือฝากไว้กับธนาคารต่างประเทศในจีนได้

1 เมษายน 2539 รัฐบาลจีนได้ผ่อนคลายนโยบาย ระเบียบ ด้านปริวรรตเงินตราเพิ่มเติม โดยให้มีการซื้อขายเงินตราต่างประเทศสำหรับรายการในบัญชีเดินสะพัด (Current account items) ได้โดยเสรี เช่น เพื่อชำระเป็นค่าสินค้าและบริการ นอกจากนี้ยังอนุญาตให้บริษัทต่างชาติเปิดบัญชีเป็นเงินสกุลต่างประเทศได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับรายการที่เกี่ยวข้องกับบัญชีทุน (Capital Account) ยังถูกควบคุมอยู่ รวมถึงการส่งผลกำไรออกนอกประเทศต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน

1 ธันวาคม 2539 จีนดำเนินการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนให้แข็งค่าขึ้นเล็กน้อย โดยกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน 8.3 หยวน/ ดอลลาร์ สหรัฐ.

21 กรกฎาคม 2548 จีนประกาศระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว กำหนดอัตราแลกเปลี่ยน RMB ไม่ pegged กับค่าเงินดอลลาร์ สหรัฐ.

3 มกราคม 2549 ธนาคารกลางจีนประกาศให้มีตลาดซื้อ-ขายเงินตราต่างประเทศระหว่างธนาคารให้เกิดการแข่งขันทางตลาดการเงินมีผลตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2549

10 พฤษภาคม 2550 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง 10 ประเทศอาเซียน ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้ บรรลุข้อตกลงเพื่อเสริมสร้างทุนสำรองระหว่างประเทศในภูมิภาค และข้อตกลงด้านระบบตะกร้าเงิน

12 ธันวาคม 2551 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางเกาหลี จัดทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน เพื่อปรับสภาพคล่องระยะสั้นในระบบการเงิน และเพื่อส่งเสริมการค้าทวิภาคีระยะเวลา 3 ปี จำนวนเงิน 180,000 ล้านดอลลาร์ ภายใต้แนวคิดริเริ่มเชียงใหม่ (Chiang Mai Initiative)

จีนเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศจีนกับโลกภายนอกมากขึ้น จึงขยายการใช้เงินหยวนจากการค้าชายแดนไปสู่การค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งการค้าระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่กับฮ่องกงและมาเก๊า และกับอาเซียนก็ขยายตัวสูงขึ้นมาก จึงวางแผนทดลองขยายขอบเขตการใช้เงินหยวนเพิ่มขึ้น

24 ธันวาคม 2551 รัฐสภาจีนจึงประกาศมติให้การค้าระหว่างเมืองชายฝั่งตะวันออก บริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียง (ฉางเจียง) และพื้นที่ปากแม่น้ำจูเจียง เป็นเขตนำร่องชำระเงินเพื่อการค้าด้วยสกุลหยวนกับฮ่องกงและมาเก๊า มณฑลยูนนานและเขตปกครองตนเองกวางสีจึงสามารถชำระเงินเพื่อการค้าด้วยเงินหยวนได้กับอาเซียน ตามความต้องการของตลาด

ในเวลาเดียวกันจีนก็ส่งเสริมการจัดทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน (Currency swap arrangement) ระหว่างประเทศต่างๆ ด้วย เนื่องจากเห็นว่าวิกฤตการณ์ทางการเงินในปัจจุบันทำให้เกิดความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนสูง เพื่อปรับตัวรับกับสถานการณ์ทางการค้าและรักษาการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืน และเพื่อส่งเสริมการใช้เงินหยวนชำระเงินเพื่อการค้าแทนดอลลาร์ สหรัฐ. ซึ่งประเทศต่างๆ ก็เห็นด้วยกับแนวทางของรัฐบาลจีนในการชำระเงินเพื่อการค้าด้วยสกุลหยวน ธนาคารกลางประเทศต่างๆ จึงได้ลงนามข้อตกลงแลกเปลี่ยนสกุลเงินกับจีน เพื่อรองรับการชำระเงินสกุลหยวน ส่งเสริมการค้าด้วยเงินสกุลท้องถิ่น

20 มกราคม 2552 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางฮ่องกง จัดทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน เพื่อสนับสนุนสภาพคล่องระยะสั้น และเพื่อใช้ชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างฮ่องกงกับจีน มีระยะเวลา 3 ปี จำนวนเงิน 200,000 ล้านดอลลาร์

8 กุมภาพันธ์ 2552 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางมาเลเซีย ทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน เพื่อส่งเสริมการค้าทวิภาคีและการลงทุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง มีระยะเวลา 3 ปี วงเงิน 80,000 ล้านดอลลาร์

11 มีนาคม 2552 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางสาธารณรัฐเบลารุส ทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน เพื่อใช้ส่งเสริมการค้าทวิภาคีและการลงทุนเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง มีระยะเวลา 3 ปี จำนวนเงิน 20,000 ล้านดอลลาร์

23 มีนาคม 2552 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางอินโดนีเซีย ทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน เพื่อส่งเสริมการค้าทวิภาคีและการลงทุนโดยตรง เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งสอง และเพื่อใช้ปรับสภาพคล่องระยะสั้น สำหรับการรักษาสถียรภาพของตลาดการเงิน มีระยะเวลา 3 ปี จำนวนเงิน 100,000 ล้านดอลลาร์

2 เมษายน 2552 ธนาคารกลางจีนและธนาคารกลางอาร์เจนตินา ทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงิน มีระยะเวลา 3 ปี จำนวนเงิน 70,000 ล้านดอลลาร์

ในปัจจุบันได้มีประเทศต่างๆ ที่ทำข้อตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสกุลเงินกับจีนแล้ว 6 ประเทศ ดังนี้ ธนาคารกลางเกาหลีใต้ ธนาคารกลางฮ่องกง ธนาคารกลางมาเลเซีย ธนาคารกลางเบลารุส ธนาคารกลางอินโดนีเซีย และธนาคารกลางอาร์เจนตินา ซึ่งมีการลงนามข้อตกลงแลกเปลี่ยนสกุลเงินมูลค่า 650,000 ล้านดอลลาร์ และอยู่ระหว่างดำเนินการทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนสกุลเงินกับธนาคารกลางประเทศต่างๆ อีกในขณะนี้

8 เมษายน 2552 ที่ประชุมรัฐสภาจีน ตัดสินใจกำหนดพื้นที่เมืองชายฝั่งตะวันออก คือ มหานครเซี่ยงไฮ้ และ 4 เมืองในมณฑลกวางตุ้ง คือ กวางโจว เซินเจิ้น จูไห่ และตงกวน นำร่อง

ชำระเงินด้วยสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่างประเทศได้ เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศให้มีเสถียรภาพภายใต้วิกฤตการณ์ทางการเงินของโลก และส่งเสริมการค้าในระบบมากขึ้น

5 เมืองนำร่องสป.จีน ชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่างประเทศ

29 มิถุนายน 2552 ผู้ว่าการ PBC จีน Zhou Xiaochuan และผู้ว่าธนาคารกลางฮ่องกง Joseph Yam ลงนามบันทึกความร่วมมือชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่และเขตปกครองพิเศษฮ่องกง เพื่อลดความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน เพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ และขยายขอบเขตของการดำเนินธุรกิจธนาคารทั้งสองประเทศ

2 กรกฎาคม 2552 PBC จีนออกกฎและข้อบังคับในการควบคุมดูแลโครงการชำระเงินสกุลหยวนเพื่อธุรกรรมการค้าข้ามชายแดนนำร่องอย่างเป็นทางการ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า ให้มั่นใจว่าการชำระเงินหยวนในธุรกรรมการค้าข้ามชายแดนนำร่อง ควบคุมวิสาหกิจและธนาคารพาณิชย์นำร่อง และป้องกันความเสี่ยงที่นอกเหนือจากความคาดหมาย

6 กรกฎาคม 2552 มีธุรกรรมการโอนชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าเป็นครั้งแรกระหว่าง Bank of China สาขาเซี่ยงไฮ้ ของจีนกับ Bank of China ฮ่องกง

14 กรกฎาคม 2552 มีธุรกรรมการโอนชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่าง Bank of China สาขาจาการ์ตา กับ Bank of China สาขาเซี่ยงไฮ้ จำนวน 13.6 ล้านหยวน เป็นธุรกรรมชำระเงินสกุลหยวนครั้งแรกระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

7 สิงหาคม 2552 ทางกรจีน พิจารณาอนุญาตให้ 365 บริษัท ในเมืองเซี่ยงไฮ้ กวางโจว เซินเจิ้น จูไห่ และตงกวน เป็นวิสาหกิจนำร่องของจีนที่สามารถชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่างประเทศกับประเทศต่างๆ ได้

19 สิงหาคม 2552 Bank of China สาขาเซี่ยงไฮ้ ทำธุรกรรมโอนชำระเงินสกุลหยวนให้กับ Bank of China สาขากรุงเทพฯ จากการส่งออกของบริษัทส่งออกยางพาราในวงเงิน 744,000 หยวน ซึ่งนับเป็นธุรกรรมชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

24 สิงหาคม 2552 กระทรวงการคลังจีน ออกประกาศลดภาษีให้กับบริษัทที่ชำระเงินเพื่อการค้าเป็นสกุลหยวน และไม่จำเป็นต้องนำเข้าเงินสกุลหยวนที่ได้รับในต่างประเทศ (จากการส่งออก) เข้าประเทศ สามารถฝากเป็นสกุลหยวนไว้ที่ธนาคารในต่างประเทศได้

28 กุมภาพันธ์ 2553 รัฐบาลมณฑลกวางตุ้ง เสนอรายชื่อวิสาหกิจนำร่องชุดที่สองให้รัฐบาลกลางพิจารณาเพิ่มเติม จำนวน 3,293 บริษัท (จากเดิมมีวิสาหกิจนำร่องได้รับอนุญาตเพียง 273 บริษัท) อีกทั้งยังพิจารณาคัดเลือกรายชื่อวิสาหกิจนำร่องชุดที่สามไปพร้อมๆ กัน นอกจากนี้เทศบาลนครเซี่ยงไฮ้ เสนอรายชื่อวิสาหกิจนำร่องให้รัฐบาลกลางพิจารณาเพิ่มเติมจำนวน 963 บริษัท (จากเดิมมีวิสาหกิจนำร่องเพียง 92 บริษัท)

16 มีนาคม 2553 สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และรองผู้ว่าการธนาคารกลางจีน (นาย Su Ning) กล่าวว่าธนาคารกลางเตรียมขยายขอบเขตการนำร่องชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าเพิ่มขึ้นอีก 15 เมืองสำคัญในชายฝั่งตะวันออก เช่น Ningbo Qingdao Weihai และ Yantai เป็นต้น ซึ่งอยู่ระหว่างรอการอนุมัติจากรัฐสภา

24 มีนาคม 2553 นาย Su Ning รองผู้ว่าการธนาคารกลางของจีน และนาย Procopovici ผู้ว่าธนาคารกลางเบลารุส ลงนามทวิภาคีข้อตกลงการชำระเงินสกุลท้องถิ่น ณ กรุงมินสค์ ประเทศเบลารุส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและเบลารุส อำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ภายใต้ข้อตกลงทั้งสองประเทศในด้านการจ่ายและการชำระเงินสกุลท้องถิ่นระหว่างสองประเทศซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมายให้สามารถใช้สกุลเงินท้องถิ่นสกุลใดสกุลหนึ่งในการชำระเงิน (หยวนจีนหรือเงินรูเบิลเบลารุส) ซึ่งเป็นครั้งแรกที่จีนทำข้อตกลงกับประเทศที่ไม่มีพรมแดนติดกับจีน หลังจากจีนและเบลารุสทำสัญญาแลกเปลี่ยนสกุลเงิน (swap currency) เมื่อ 11 มีนาคม 2552

6 เมษายน 2553 รองผู้ว่าการธนาคารกลางจีน กล่าวว่าธนาคารกลางจะสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งตลาดเงินหยวนในต่างประเทศ เพื่อให้เงินหยวนสามารถหมุนเวียนในตลาดต่างประเทศได้

สำหรับกลไกการดำเนินงานที่ธนาคารกลางทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนของสกุลเงิน ส่วนใหญ่มีจุดประสงค์เพื่อจะเป็นแหล่งเงินทุนในระบบการเงินของประเทศ รองรับการค้าระหว่าง

ประเทศซึ่งกันและกัน เช่นการทำสัญญาชำระเงินสกุลท้องถิ่นระหว่างจีนกับเบลาอูสโดยตรง เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2553 โดยไม่ต้องผ่านสกุลเงินที่สาม นอกจากนั้นทางการเงินยังมีแผนขยายขอบเขตการนำร่องชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าอีก 15 เมืองสำคัญในชายฝั่งตะวันออกทั้งนี้จีนมียุทธศาสตร์ในพัฒนาเงินหยวน เป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะแรก ใช้เงินหยวนเพื่อการชำระเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งทางการเงินเร่งขยายขอบเขตการทำธุรกรรมชำระเงินสกุลหยวน แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ทำให้การใช้เงินสกุลหยวนยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก
2. ระยะที่สอง พัฒนาเงินหยวนให้สามารถทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ได้ ซึ่งทางการเงินอยู่ระหว่างการพัฒนาตลาดเงินหยวนทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดฮ่องกงและตลาดเซี่ยงไฮ้
3. ระยะที่สาม พัฒนาให้เงินหยวนสามารถเป็นสกุลเงินที่ใช้เป็นทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศได้สกุลหนึ่งของโลก

การชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าในประเทศไทย

ปี 2552 ไทยทำการค้ากับจีน(รวมฮ่องกง) มูลค่าการค้าสูงที่สุดในการค้าต่างประเทศเป็นปีแรก มีมูลค่ารวม 44,367.5 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. แยกเป็นการส่งออกมูลค่า 25,607.6 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. และนำเข้ามูลค่า 18,759.9 ล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ซึ่งการค้ากับจีนทวีความสำคัญมากขึ้น จากที่เคยอยู่ในลำดับ 2-3 ในช่วง 5 ปีก่อน มามีมูลค่าการค้าสูงที่สุดในปี 2552 โดยเฉพาะในช่วงหลัง ขณะที่เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาและยุโรปประสบปัญหา แต่เศรษฐกิจประเทศจีนกลับขยายตัวต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีเส้นทางการขนส่งสินค้าระหว่างไทย-จีน ที่สะดวกและไม่ไกลสามารถขนส่งสินค้าได้ทั้งทางน้ำและทางบก จึงเป็นตลาดที่สำคัญของผู้ประกอบการไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อย่างไรก็ตามแม้การค้าไทย-จีนจะขยายตัวมาก แต่ระบบการชำระเงินเพื่อการค้าไทย-จีนยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร การชำระเงินส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านสถาบันการเงิน มีความเสี่ยง และเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางการค้า

การชำระเงินหยวนไม่ผ่านสถาบันการเงิน

การชำระเงินสกุลหยวน/บาท เพื่อการค้าในประเทศไทยมีมาตั้งแต่เริ่มมีการค้าระหว่างไทย-จีน โดยเฉพาะบริเวณชายแดนภาคเหนือของไทยกับจีนตอนใต้ เนื่องจากเป็นการค้าชายแดน ไม่สามารถทำการค้าในรูปแบบการค้าสากลได้ จาก กฎ ระเบียบของทางการเงินอนุญาตให้ผู้ทำการค้าต่างประเทศต้องเป็นผู้นำเข้า-ส่งออกได้เท่านั้น ไม่อนุญาตให้บุคคลรายย่อยทำการค้าได้ ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณชายแดนจีนสามารถนำสินค้าเข้าประเทศได้โดยไม่เสียภาษี อีกทั้งเงินเก็บภาษีนำเข้าจากประเทศที่มีชายแดนติดกันในอัตรากึ่งหนึ่งของอัตรากกติ จึงทำให้ต้องขนส่งผ่านพม่าและลาว นอกจากนั้นธนาคารพาณิชย์ไทยไม่มีการกำหนดอัตรา

แลกเปลี่ยน เงินโอน (Telex Transfer : T/T) และตั๋วแลกเงิน (Sight bills) เนื่องจากในอดีตจีนไม่อนุญาตให้มีการโอนเงินหยวนออกนอกประเทศ ส่งผลให้ผู้ประกอบการค้าชายแดนส่วนใหญ่ต้องทำการค้านอกระบบ และส่งผลให้การชำระเงินค่าสินค้าระหว่างไทย-จีนตอนใต้ ส่วนใหญ่ไม่ผ่านสถาบันการเงิน⁵ โดยสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การชำระเงินที่ไม่ผ่านสถาบันการเงิน ร้อยละ 99.1 ของการชำระเงินทั้งหมด จำแนกได้เป็น 4 วิธี คือ

1.1 การหักบัญชีคู่ค้า มีสัดส่วนร้อยละ 32.0

1.2 การหักบัญชีระหว่างกลุ่มพ่อค้าหรือจับคู่ชำระเงิน มีสัดส่วนร้อยละ 27.4

1.3 การชำระผ่านตลาดแลกเปลี่ยนเงินนอกระบบ มีสัดส่วนร้อยละ 29.8

1.4 การชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด มีสัดส่วนร้อยละ 9.9

2. การชำระเงินที่ผ่านสถาบันการเงิน มีสัดส่วนร้อยละ 0.9 ของการชำระเงินทั้งหมด จำแนกได้เป็น 2 วิธี คือ

2.1 การส่งสินค้าออกโดยเปิด Letter of Credit (L/C) มีสัดส่วนร้อยละ 0.6

2.2 การชำระค่าสินค้าโดยวิธีอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 0.3

การชำระเงินหยวนผ่านสถาบันการเงิน

จากการที่จีนเริ่มเปิดให้มีการชำระเงินสกุลหยวนเพื่อธุรกรรมการค้า นำร่องอย่างเป็นทางการกับบริษัทนำร่องของจีน 365 บริษัท ใน 5 เมืองนำร่อง ตั้งแต่วันที่ 2 กรกฎาคม 2552 เป็นต้นมา ซึ่งในทางปฏิบัติทางการเงินก็ไม่ได้เข้มงวดในการชำระเงินกับบริษัทนำร่องทั้ง 365 บริษัทมากนัก หากคู่ค้าต่างประเทศประสงค์จะทำการค้ากับบริษัทอื่นๆ (นอกเหนือจาก 365 บริษัทในรายชื่อ) ก็สามารถส่งให้ทางการจีนพิจารณาอนุญาตเป็นกรณีพิเศษได้ นอกจากนี้บริษัทนำร่องต่างๆ ยังสามารถเป็นตัวแทนของบริษัทอื่นๆ ชำระเงินหยวนเพื่อการค้าได้ โดยที่กฎระเบียบเปิดช่องไว้ โดยตั้งแต่จีนเปิดให้มีการชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าได้ (ณ วันที่ 10 มกราคม 2553) มีการโอนชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าแล้ว 5.7 พันล้านหยวน โดยชำระผ่านธนาคารในเขตเมืองเซินเจิ้นมากที่สุดถึงร้อยละ 38 รองลงมาชำระผ่านธนาคารในเมืองกวางโจว ร้อยละ 20 เมืองเซี่ยงไฮ้ร้อยละ 20 เมืองจู่ไห้ร้อยละ 17 และตงกวนร้อยละ 5

สำหรับการชำระเงินหยวนเพื่อการค้าในประเทศไทย พบว่ามีการเริ่มมีการโอนชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าระหว่างธนาคารในประเทศไทยและธนาคารในประเทศจีน ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม 2552 เป็นต้นมา หลังจากนั้นก็มีธนาคารในประเทศไทยอีกหลายแห่งเริ่มเปิดให้บริการ

⁵ จากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ ปี 2546 และปี 2552

โอนชำระเงินสกุลหยวนเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีธนาคารพาณิชย์ให้บริการชำระเงินสกุลหยวน/บาทเพื่อการค้าไทย-จีน โดยตรง 5 ธนาคาร คือ

1. Bank of China เริ่มให้บริการ สิงหาคม 2552
2. HSBC เริ่มให้บริการ ตุลาคม 2552
3. ธนาคารกสิกรไทย เริ่มให้บริการ พฤศจิกายน 2552
4. ธนาคารกรุงเทพ เริ่มให้บริการ ธันวาคม 2552
5. ธนาคารกรุงไทย เริ่มให้บริการ พฤษภาคม 2553

ซึ่งธนาคารต่างๆ ได้มีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนบาท/หยวน แบบตัวแลกเงินและดราฟท์ (Export Sight bil) และเงินโอน (Telex Transfer :T/T) เพิ่มขึ้น จากที่เคยกำหนดเฉพาะอัตราแลกเปลี่ยนบาท/หยวน เฉพาะอัตราธนบัตร (Bank Notes) เท่านั้น ทำให้ผู้ประกอบการไทยมีทางเลือกในการชำระเงินเพื่อการค้าไทย-จีนเพิ่มขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการชำระเงินผ่านธนาคารพาณิชย์

อย่างไรก็ตามตั้งแต่มีการเปิดให้สามารถทำการชำระเงินเพื่อการค้าด้วยสกุลหยวนและบาทโดยตรง พบว่ามีผู้ประกอบการใช้บริการชำระเงินไม่มากนัก จากสาเหตุดังนี้

1. การชำระผ่านตลาดนอกระบบมีต้นทุนต่ำกว่ามาก โดยอัตราซื้อ-ขาย บาท/ หยวนในตลาดแลกเปลี่ยนนอกระบบแตกต่างกัน 0.01 บาท เช่นอัตรารับซื้อ 4.71 บาท/หยวน และอัตราขาย 4.72 บาท/หยวน ขณะที่อัตราที่ธนาคารพาณิชย์ไทยรับซื้อ-ขาย ต่างกันประมาณ 0.15 บาท เช่น อัตราซื้อ 4.6487 อัตราขาย 4.7975 บาท/หยวน เป็นต้น

2. การชำระผ่านสถาบันการเงินต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบรายชื่อ สำหรับผู้ประกอบการไทยที่ประสงค์ชำระผ่านธนาคารพาณิชย์ต้องยื่นเรื่องให้ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยส่งเรื่องให้ทางการจีนพิจารณาว่าสามารถทำการค้าเป็นเงินหยวนได้หรือไม่ โดยใช้เวลาประมาณ 1-2 วัน ขณะที่การชำระผ่านตลาดเงินนอกระบบสามารถโอนชำระเงินภายในเวลา 1 ชั่วโมง

3. ในระยะแรกของการเปิดบริการทางการเงินธนาคารต่างๆ ไม่รับซื้อ Forward สกุลหยวน ทำให้ผู้ประกอบการไทยไม่สนใจใช้บริการดังกล่าว อย่างไรก็ตามปัจจุบันบางธนาคารเริ่มทำการรับซื้อ Forward เงินหยวนแล้ว

4. เนื่องจากยังเป็นช่วงทดลองการเปิดให้มีการโอนชำระเงินหยวนนำร่อง ซึ่งมีบริษัทที่ได้รับอนุญาตน้อยมากเพียง 365 บริษัท ในเมือง 5 เมือง เท่านั้น อีกทั้งผู้ประกอบการไทยก็ไม่ทราบว่าการเงินผ่อนผันให้บริษัทจีนที่ไม่อยู่ในรายชื่อสามารถโอนชำระเงินสกุลหยวนได้ จึงมีผู้ประกอบการไทยไปใช้บริการชำระเงินสกุลหยวนน้อยราย

5. ทางการเงินขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ ทำให้ผู้ประกอบการ และสถาบันการเงินในต่างประเทศ ไม่ทราบ กฎ ระเบียบต่างๆ และไม่ทราบการผ่อนผันบริษัทที่อยู่นอกเหนือจาก 365 บริษัท อีกทั้งยังไม่มีรายชื่อบริษัทนาร่องที่ได้รับอนุญาตเผยแพร่ทั่วไป ซึ่งทางการเงินก็มิได้ทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการและสถาบันการเงินต่างๆ ในประเทศคู่ค้าต่างๆ ทราบ

6. เนื่องจากเป็นช่วงแรกของการเปิดใช้เงินหยวน แต่ตลาดเงินและตลาดทุนจีนอยู่ระหว่างการพัฒนาตลาดเงินหยวนและผลิตภัณฑ์ทางการเงิน จึงทำให้ธนาคารในประเทศไทยให้ความสนใจกับโครงการดังกล่าวไม่มากนัก

นัยสำคัญต่อไทย

นัยสำคัญต่อผู้ประกอบการไทย

สำหรับผู้ประกอบการค้าไทย-จีน รายเดิมอาจจะไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้มากนัก เนื่องจากระบบการชำระเงินในปัจจุบัน ที่ผ่านตลาดนอกระบบ ทั้งบริเวณเยาวราช และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย มีความคล่องตัวสูงและมีต้นทุนต่ำ แต่การโอนเงินในลักษณะดังกล่าวไม่ถูกต้องตามกฎหมายต่างๆ มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับเงินจากคู่ค้าหรือจากตัวแทนโอนเงิน อีกทั้งทางการเงินได้ทราบสาเหตุการใช้เงินหยวนไม่ขยายตัวแล้ว ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการคำนวณระบบ ที่ทำให้ไม่สามารถชำระเงินในระบบได้ ซึ่งในระยะต่อไปทางการเงินจะมีความเข้มงวดสำหรับการคำนวณระบบมากขึ้น อีกทั้งเมื่อการค้าไทย-จีนขยายตัวมาก ตลาดเงินนอกระบบจะไม่สามารถรองรับธุรกรรมการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการค้าไทยจีนจึงควรหันมาสนใจและติดตามความคืบหน้าในด้านการชำระเงินเพื่อการค้าผ่านธนาคารพาณิชย์ด้วยสกุลหยวน/บาท ขณะที่ผู้ประกอบการค้าไทย-จีนรายใหม่ ที่ยังไม่รู้ช่องทางหรือไม่เชื่อมั่นในการชำระเงินผ่านตลาดนอกระบบ จะได้รับประโยชน์จากการชำระเงินสกุลหยวนผ่านธนาคารพาณิชย์ หากมีการใช้เงินสกุลหยวนชำระเงินเพื่อการค้าอย่างแพร่หลายหมุนเวียนมากขึ้น ก็จะทำให้ spread ของอัตราแลกเปลี่ยนบาท/ หยวน แคลลง ต้นทุนด้านอัตราแลกเปลี่ยนของผู้ประกอบการจะต่ำลง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ เพิ่มทางเลือกในการชำระเงิน และลดความเสี่ยงให้กับผู้ประกอบการค้าไทย-จีนมากขึ้น

นัยสำคัญต่อสถาบันการเงินไทย

จากการที่รัฐบาลจีนพยายามขยายพื้นที่เมืองนาร่องเพิ่มขึ้นอีก 15 เมือง (จาก 5 เมือง) และเพิ่มจำนวนวิสาหกิจนาร่องมากขึ้นเป็น 4,621 ราย นอกจากนั้นยังพยายามขยายตลาดเงินหยวนทั้งในประเทศและต่างประเทศ พัฒนาตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศจีน ออกกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ ในการเข้าไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ตลาดตราสารหนี้ต่างๆ ซึ่งปัจจุบันทางการเงินเตรียมออกกฎระเบียบ เพื่อเพิ่มช่องทางให้บริษัทต่างชาติสามารถลงทุนในจีนเพิ่มขึ้น เช่น จะเปิดตลาดหลักทรัพย์ กระดาน A (สากล) ให้บริษัทต่างชาติที่ลงทุนในจีน

สามารถนำหลักทรัพย์ไปจดทะเบียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์จีนในรูปแบบของเงินสกุลหยวน อนุมัติให้บริษัทต่างชาติออกตราสารหนี้สกุลหยวนนำไปซื้อขายในตลาดตราสารหนี้ที่ฮ่องกงได้ เป็นต้น (ปกติชาวต่างชาติจะลงทุนในตราสารหนี้ใน ตลาดหุ้นกระดาน A โดยตรงไม่ได้ จะต้องลงทุนผ่านกองทุนของบริษัทการเงินในรูปแบบของ QFII (Qualified Foreign Institutional Investors) สามารถลงทุนในตลาดหุ้นกระดาน B ได้ ในจีนมี 2 ตลาดหลักทรัพย์ คือ ตลาดหลักทรัพย์เซี่ยงไฮ้ ซ้าระเป็นสกุลเงินเหรียญ สรอ. และตลาดหลักทรัพย์เซินเจิ้นซ้าระเป็นสกุลเงินฮ่องกง) ทำให้มีแนวโน้มการใช้เงินหยวนจะขยายบทบาท และความสำคัญเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน -จีน ที่มีผลบังคับใช้ในปี 2553 รวมทั้งโครงการความร่วมมือในอนุภูมิภาค เช่น GMS ACMECS BIMSTEC จะเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญ ช่วยให้การใช้เงินหยวนเพื่อการค้า จะแพร่หลายในภูมิภาคอาเซียนและประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทำให้สถาบันการเงินของไทย จะมีทางเลือกในการลงทุนเพิ่มมากขึ้น

ภัยสำคัญต่อธนาคารกลาง

1. ธนาคารกลางจีน (PBC) เริ่มผ่อนคลायให้เงินหยวน เป็น International Currency มากขึ้น ในภายหน้าเงินหยวนอาจจะมีบทบาทเป็น International Reserve
2. เนื่องจากมีการซื้อขายเงินสกุลหยวน/ บาท (CNY/ THB) แล้ว ในภายหน้าการเคลื่อนไหวของเงินบาทอาจต้องคำนึงถึง CNY ด้วย เพราะเป็นเงินสกุลเพื่อนบ้าน
3. ควรผลักดันให้มีการจัดตั้งสาขาธนาคารพาณิชย์ระหว่างจีนและไทยมากขึ้น เพื่อรองรับธุรกรรมจากการค้าและการลงทุน
4. ควรสนับสนุนให้มีการลงทุนในจีนมากขึ้นเพื่อใช้กระจายฐานการผลิต และกระจายความเสี่ยง (ทั้งในรูปแบบการลงทุนโดยตรง และการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์)